

Nr 243.

Godkänd av första kammaren den 12 maj 1939.

Godkänd av andra kammaren den 12 maj 1939.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 jämte en i ämnet väckt motion.

(Statsutskottets utlåtande nr 137.)

Till Konungen.

I proposition nr 235 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1939, föreslagit riksdagen att

dels godkänna ett vid berörda statsrådsprotokoll såsom bilaga fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vid krig eller krigsfara fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efterrättelse såsom förskottsstat samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande,

dels ock medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen må överskridas, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.

I motionen I:298 har hemställts, att riksdagen ville, med beaktande av vad i motionen anförts, vidtagna ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m., ägnade att, på samma gång som behovet av ökad handlingsfrihet för Kungl. Maj:t i extrema krislägen på effektivt sätt tillgodoses, säkerställa, att riksdagen även i sådana lägen, så långt möjligt är, får utöva de funktioner, som enligt gällande konstitutionell ordning tillkommer densamma. Här hava ifrågasatts vissa ändringar såväl i beredskapsstatens anslag som i villkoren för anslagens ianspråktagande, varvid särskilt behandlats den föreslagna finansfullmaktens räckvidd.

Vad av Kungl. Maj:t föreslagits innebär en omfattande förändring ifråga om anvisandet av de medel, som vid krig eller krigsfara skola ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Riksdagen finner i likhet med departementschefen, riksgäldsfullmäktige och i ärendet hörda myndigheter nuvarande former, under vilka Kungl. Maj:t äger vidtaga en förstärkning av rikets försvarsberedskap och för detta ändamål disponera erforderliga anslag, icke längre vara tillfredsställande och anser därför, att åtgärder nu böra vidtagas i den av departementschefen angivna riktningen, något som med hänsyn till bevarandet av vårt lands oberoende och upprätthållandet av dess neutralitet måste anses vara av största betydelse.

Departementschefen har meddelat, att utredning och förslag rörande de konsekvenser i grundlagshänseende, som syntts bliva en följd av denna omläggning, skulle komma att framläggas för 1940 års riksdag. Tillsvärdare måste alltså de kreditiv anvisas, som enligt § 63 regeringsformen böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, och riksdagen utgår från att, intill dess annorlunda kan komma att bliva bestämt, de kreditivsummor, som under en följd av år anvisats, även förbliva oförändrade. Emellertid vill riksdagen — i anslutning till av departementschefen gjort uttalande — betona, att, då riksdagen nu godkänner en beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1939/40, de kreditivbelopp, å vilka riksdagen i enlighet med gällande grundlagsbestämmelser lämnar anvisning, icke skola komma att anlitas för försvarsberedskapens stärkande.

Riksdagen är väl medveten om, att den föreslagna beredskapsstaten för försvarsväsendet m. m. kan komma att vid tillämpningen bereda åtskilliga svårigheter för förvaltningsmyndigheterna, men anser sig kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t — framför allt när det gäller redovisningen av i beredskapsstaten upptagna medel — kommer att utfärda de föreskrifter, som av praktiska skäl och med hänsyn till önskvärd enkelhet och överskådlighet må visa sig av behovet påkallade. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag synes den nu begärda finansfullmakten, vilken innefattar synnerligen betydande befogenheter, kunna lämnas i form av godkännande av en beredskapsstat. Beträffande utformningen av denna beredskapsstat och beräkningen av de särskilda förskottsanslagen anser sig riksdagen, vars vederbörande utskott tagit del av till ärendet hörande handlingar, icke böra framställa någon erinran.

Vad därefter angår de allmänna förutsättningar, som skola vara för handen för att beredskapsstaten skall kunna helt eller delvis anlitas, vill riksdagen erinra om, att, då formen av en beredskapsstat här valts för lämnandet av denna fullmakt åt Kungl. Maj:t, vad som gäller beträffande anlitaandet av den allmänna beredskapsstaten även i detta fall bör äga motsvarande tillämpning. Sålunda vill riksdagen understryka, att ej heller denna stat får sättas i tillämpning under sådan tid,

då riksdagen kan vara i tillfälle att pröva de ändamål, för vilken beredskapsstaten är särskilt avsedd. Riksdagen vill icke göra någon allmän begränsning av tiden för beredskapsstatens giltighet, men anser att, under tid, då avgörandet av hithörande frågor kan ankomma på riksdagen, den finansfullmakt, som genom beredskapsstaten lämnas Kungl. Maj:t, bör upphöra att gälla. Detta lär i varje fall kunna ske, då riksdagen varit samlad i tio dagar. Vidare vill riksdagen erinra om, att överskridande av de särskilda i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen enligt förslaget skulle kunna ske endast under förutsättning av att riksdagskallelse utgått eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda. Samma förutsättning synes enligt riksdagens mening böra uppställas, när ett sammanlagt belopp av 100,000,000 kronor disponerats av de i beredskapsstaten intagna för försvarsdepartementet avsedda utgifterna å driftbudgeten.

Slutligen vill riksdagen, som i övrigt icke finner sig böra framställa någon erinran mot förutsättningarna för beredskapsstatens användning, uttala, att riksdagen givetvis anser sig kunna utgå från att, även om angivna förutsättningar i avseende å riksdagens inkallande icke föreligga, Kungl. Maj:t vid krig eller krigsfara för vårt land eller annan allvarligare förändring i den politiska situationen i världen inhämtar riksdagens mening om de åtgärder, som av förhållandena kunna befinnas påkallade.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen, som beaktat åtskilliga av de i motionen anförda synpunkterna, anmäla,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 298 dels godkänt det vid statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1939 fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40;

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att vid krig eller krigsfara fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat, samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande;

dels förklarat, att, därest nämnda bemyndigande tagits i anspråk för försvarsdepartementets del i avseende å ett sammanlagt belopp av 100 miljoner kronor, ytterligare medel av de å beredskapsstaten för samma departement upptagna anslagsbeloppen icke må disponeras under annan förutsättning än att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda;

dels ock medgivit, att under samma förutsättning i beredskapsstaten angivna särskilda anslagsbelopp må överskridas.

Stockholm den 12 maj 1939.

Med undersåtlig vördnad.